

www.malaraja.com

>> Bajke, Priče, Pjesmice

Branko Ćopić

PIJETAO I MAČAK

Pri kraju šume, u doba davno,
Mačak i Pjevac živjeli slavno.

Kuća im bila od jednog sprata,
priča je o njoj kružila gorom,
prozorčić jedan i dvojna vrata,
a krov pokriven bukovom korom.

Pod samom strehom pismeno stoji:

„Putniče, uđi, prevare nema,
svi koji dođu gosti su moji,
ručak se sprema.”

I potpis ima olovkom plavom:

„Domaćin Mačak,
šapom i glavom.”

A dole niže stoji, od istog pisca:

„Zabranjen pristup
samo za lisca!”

Pjetlić i Mačak u domu bijelom
živjeli složno, šapa uz krilo,
drugarstva takvog na svijetu cijelom
niti će biti niti je bilo.

Kakav je Mačak Pjetliću drug
znalo se šumom uokrug.

Zimi, dok moćna mećava vije
i obnoć bura po šumi viče,

Pijetao leži, pećice grije,
a Mačak priča lovačke priče.
U Mačka lula veća od glave,
šalvare turske od svile blijede,
odbija muški dimove plave
i čudne priče prede li, prede:

„Pođem ti jednom, delijo stara,
u lov sa mačkom Pekmeza cara,
idemo žurno kroz neku raž
u pravcu gore Debela laž;
u mene puška odlična roba,
valja mi više od šuplja boba,
u njega topuz iz drena suva
na strah i trepet medvjedih buva.

Odjednom – gledaj! Trista mu muka!
Evo ti pred nas rogatog vuka!
Repina duga za njim vijuga...”

Raspričan Mačak prede bez kraja
i preko lule nemarno pljucka,
oči mu pune zelena sjaja.
U peći vatra pucka li pucka,
rumene šare po sobi miče
prstima zlatnim predmete tiče,
na zidu slika Mačkove priče,
sve mu na vuka rogatog liče.
Napolju dotle kroz pejzaž divni
i sanke klize djedice Mraza,
zvjezdanim prahom iskri se staza.
A blizu kuće, pod prozor sami,
neznanac neki vješto se skrio.
Koga li svjetlo Mačkovo mami
i ko bi noćni uhoda bio?

Na njemu ćurak, ni nov ni stari,
pa tamno crven i sav se žari,
tinja u snijegu i čudno sijeva
kao da vatra dogorijeva.
Za njim je širok, raspuhan rep,
priznati valja, prilično lijep.

Neznanko tajni, lopovska duša,
podiže glavu i prozor mjeri.

Mačkove priče pažljivo sluša
i njušku svoju lukavo ceri.
Na kraju reče, pogleda svijetla:
„Ipak ću jednom pojesti pijetla.“

Ubrzo noćnik otpraši snijegom,
zamače repom za prvim brijegom,
pod bukve stare, u bijeli vir.
U kući Mačak pospano zijevnu
i lampa dahom posljednjim sijevnu,
pa naglo zgasnu. Zavlada mir...

A noćnik onaj koji se krio
Mudrijaš lisac glavom je bio.

II

Nad šumom zora lepezu širi
i ljetni osvit u sobu viri.
Vrijeme je lovu, valja u čestu,
a Mačak spava u šesnaestu.
Zajedno s njime, pod jorgan-brdo,
lego i Pijevac, pa spava tvrdo.

Mačak odjednom otvori oči,
ugleda zoru, svileno rudi,
pa mazno reče:
„Pjetliču, skoči,
zapjevaj glasno, drugara budi!”

Prenu se Pijevac, istegnu vrat,
progunda glasno:
„Stao mi sat!” –
pa klepnu krilom i kukuriknu,
u samo uvo Mačkovo viknu:

„O, kukuriku, zorrice Zorri,
rrumeni požarr na nebu gorri,
a moj se drugarr s ljenošču borri!” –
Dodade zatim, zlovoljan vrlo:
„Jutros mi nešto promuklo grlo.”

Poskoči Mačak od vjetra brži,
umiva lice, brkove gladi,
priprema pušku, fišeke vadi,
a onda Pijetlu pridiku drži:

„Kad u lov odem, rođeni pobro,
oboja vrata zabravi naša,
i još ti kažem: čuvaj se dobro
od starog lisca, od Mudrijaša.
Od njega većeg lukavca nema,
u svakoj riječi zamku ti sprema.
Puna je varki njegova glava,
podvale smišlja i kada spava;
ako li padne u san duboko,
još uvijek škilji na jedno oko.
Provjeri triput ono što čuje,
rođenom repu ne vjeruje,

planove kuje unedogled,
i nikad neće na tanak led."

Otide Mačak po uskoj stazi,
kroz čestar zelen oprezno gazi,
na svaki šušanj u šumi pazi,
tragove zvijerki pažljivo njuška,
spremna mu stoji škljocava puška.

Pijetao dotle kukuruz kljuca
i bogat ručak za Mačka sprema,
po loncu miješa, tiho pjevuca
veselu pjesmu, ravne joj nema:

„Pšenica rasla vitkoga stasa,
na svakom stablu četiri klasa,
u svakom klasu zrnaca sto.
Oj, ko–ko–ko,
ej, kako to!

Meni će biti prepuna voljka,
starog će lisca stegnuti boljka,
daće mu Mačak batina sto.
Oj, ko–ko–ko,
ej, kako to!"

Pod prozor u tom, koraka meka,
dopuzi Lisac, nečujna sjen,
na njemu šešir, i torba neka,
a glas mu mio i zameđen:

„Pjetliću dragi, pjevaču jasni,
zeleni repe, fesiću krasni,
pšenice evo od svake fele,
rumene, krupne, sitne i bijele,

iziđi malo, sada si sam,
puna je torba da ti je dam."

„Pšenica! Ura!"

Pijetao skoči –
radosnim sjajem bljesnuše oči,
pa uvis đipnu, veseli bata,
glavačke jurnu pravo na vrata.

Trenutka istog Mudrijaš – pljes! –
obori Pijetla k'o zemljotres.
Za tili časak svršio borbu,
Pjetlića smota u staru torbu.

Mudrijaš hvata stazicu prijeku
kroz mahovinu, prostirku meku,
čuljeći uši, tiho pjevuši:

„Pjetliću dragi s bataka dva,
u dubok lonac nosim te ja,
tamo je dobro, ja nisam grub.
Krči mi trba,
svrbi me zub!

Spremiću jutros doručak lijep,
čitavog Pijetla, ostaće rep,
zeleni repić – ja nisam grub.
Krči mi trba,
svrbi me zub!"

U gustoj česti u času tom
škljocara stara grunu ko grom,
nad morem lišća diže se dim.

„Mačak je blizu, ovamo s njim.“
trže se Pjetlić i diže viku
iz torbe stare:
„O, kukuriku!
Macane, braco, lija me davi,
Macane, družo, brzo me bavi,
stotinu zrna u pušku stavi!”

Delija Mačak zaigra brkom:
„Nisam se, Lišče, nadao vas!” –
pa jurnu ravno, olujnom trkom,
otkud je čuo drugarev glas.

„Stanider, lijo, crveno pseto,
u dobroj ruci škljocare eto,
biće ti koža kao rešeto!”

Natisnu Lisac što može jače,
sivoga granja sve stoji lom,
na njemu torba ludački skače
i Pijevac skače zajedno s njom.
Preskače Lisac prepreku mnogu
i bježi brže od svojih nogu.

I Mačak juri, potjera siva,
htio bi Lisca u ruke živa,
i jedno dvaput, u brzu letu,
zgrabi ga skoro za samu petu.

Niz neke strane, urvine prave,
lete na turu i preko glave,
repovi praše, oči se žare,
a torba drnda niz kamenjare.

Pijetao ne zna, od straha slijep,
gdje mu je glava, a gdje li je rep.

Najzad se srećno završi borba,
uprtač puče, odleti torba,
a Lisac riješen tereta crna
uzbrdo zdimi brže neg' srna.

Manu ga Mačak, pa torbi hrli,
drugara vadi, snažno ga grli,
miluje krestu i repić kriv.

„Pobogu brate, jesi li živ?!”

A Pjetlić reče:
„Umakoh smrti,
samo se zemlja poda mnom vrti.”

„Tako ti treba!”
Mačak će strogo –
„Čuvaj se Lisca, jesam li reko.
Još si i glavom platiti mogo,
da ti je drugar bio daleko.”

III

Prolaze dani, treperi ljeto,
srećni su Pijevac i njegov drug,
dok jednog jutra i Mačak, eto,
spremi se u lov u dalek lug.
Krećući na put ozbiljno reče:
„Čuvaj se Lisca, bezbrižni Pijevče!”

Veseljak Pijevac! Takvoga stvora
nikada nije rodila gora.

Bezбриžno živi, dobrote pun,
lukavstva nikad ni jedan trun,
sva mu je briga rođeni kljun.
Taj ti u zamku upada skokom,
gotov je začas, dok treneš okom.

Gizdavi Pjetlić po kući šetka,
navija krestu, ljepotan pravi,
zeleno perje na repu četka,
kad, eto, spolja – Lisac se javi:
„Pjetliću dragi, pjevaču jasni,
zeleni repe, fesiću krasni,
pšenice evo od svake fele,
rumene, krupne, sitne i bijele,
puna je torba da ti je dam,
iziđi malo, sada si sam.”

Prozoru Pjetlić dopade skokom,
naheri glavu, zažmiri okom.
„Lijane, kaži: Šta ću da radim?
Da vjeru dadem riječima tvojim?
Pšenicu želim dušu da sladim,
samo se torbe i zuba bojim.
Iskreno reci, prikane moj,
misliš li mene u lonac svoj?”

Lukavi lisac prevrnu oči
i lažan govor za trenut sroči:

„Pokojne babe kunem se glavom,
odavna držim žestoki post,
vodicu pijem, hranim se travom,
prosto ne mogu da vidim kost.
Od juče trbuh boli me jako,
životu mome dolazi konac,

a sinoć, zlo i naopako,
leptir mi neki razbio lonac.

I najzad, jutros (treba me tući!)
zube sam dao na poklon Žući."
Nato će Pjetlić:
„Ti možda šaraš.
Po duši kaži da li me varaš?"

„Ako ti lažem –
Lisac mu veli –
pečen mi batak na glavu pao,
vazdan mi zubi jestivo mljeli,
čitav mi ćuran u trbuh stao.
Lažem li – gusku pojeo mnogu,
luto po šumi kokošijih nogu.
Živjela sloga! U lonac rat!
Iziđi brzo, ljubi te brat!"

Prevari Pijetla zakletva ta,
napolje klisnu u skoka dva,
zgrabi ga Lisac, pa s njim u torbu.

„Sad sam ti, Pijetle, skuvao čorbu!"

Putuje Lisac prastarom šumom,
uz kamenjare hajdučkim drumom,
čuljeći uši, kroz nos pjevuši:

„Pjetliću dragi s bataka dva,
u dubok lonac, nosim te ja,
dobro je tamo, ja nisam grub.
Krči mi trba,
svrbi me zub!"

Vrlo daleko, uz odjek lak,
škljocara stara opali: tak!
To Mačak lovi dalekim lugom,
a i ne sluti šta mu je s drugom.
I opet Pjetlić nadade viku
iz torbe stare:
„Kukuriku!
Macane braco, lija me davi,
Macane, družo, brzo me bavi,
stotinu zrna u pušku stavi!"

Uzalud Mačka doziva drug,
daleko bješe zeleni lug.
Stari se Mačak za lovom vije,
Pjetlića svoga ni čuo nije.

.....
.....

Pred večer oblak naiđe tmuri,
zaćuta šuma, kiša se sprema.
Lovdžija Mačak domu se žuri,
a kada stiže – Pjetlića nema...

Svu noć je kiša šibala kruto,
svu noć je Mačak po šumi luto,
tražio stalno i nije stao,
svu noć je Pijetla po šumi zvao.

Zvao je Mačak, uzalud viko,
jer mu se nije javljao niko.

.....
.....

U zoru Mačak nađe na kosi
prosuto perje, kiša ga rosi.
Zastade lovac, delija mrka,
suze mu teku niz oba brka,
a tužne oči po perju kruže.

„Zašto me nisi slušao, družo?“

IV

Na kraju šume, drugovi moji,
i sada kuća malena stoji,
stara je mnogo, zidovi sivi.
I danas Mačak unutra živi.

Vidimo uz nj sve nova lica:
lovci na glasu, sinovi mladi,
četiri snahe, starica Cica,
šesnaestoro unučadi.

Još uvijek tako, večerom, zimi,
sućuci svoje brkove sijede,
starina Mačak uz lulu dimi
i čudne priče prede li, prede.

Veseli odsjaj kao čigra
iz peći skače, zida se maša,
po razapetom krznu igra
lukavog lisca Mudrijaša.

Nad njim je okvir u vedroj boji,
brezova kora, srebrna, svijetla,
u njemu slika velika stoji
mačkova druga, pokojnog Pijetla.

I često Mačak, sa tugom blagom,
razgovor vodi sa slikom dragom,
gleda je dugo i suze briše:
„Najbolji družo, nema te više.”
.....

Sa djeda–Mrazom u ruhu sjajnom
šumu sam prošo stazicom tajnom,
vidio kuću i prozor drag,
pred pragom lovca staroga trag.
Samo za tren!...
Vjetar je meo
i sve se zavi u sniježni veo.